عێراق و سوریا لەژێر هەڕەشەی جیابوونەوەی گەلی کوردستانیدا

زۆرجار ئێران و تورکیا پشت بە هێزی کوشندە دەبەستن بۆ کۆنترۆڵکردنی هەوڵەکانی جیابوونەوەی کورد لە باکوور و ڕۆژهەڵاتی کوردستان، بەڵام عێراق و سوریا ئەم بژاردەیەیان نییە بۆ ئاڵۆزکردنی ئەرکەکانیان ئەمەش وا دەکات کورد زیاتر لە ئەنقەرە و تاران لە جیابوونەوە نزیک بن.

واشنتۆن - لە نێوان چەندین کێشەی دوای کۆلۆنیالیزم و سەربەخۆیی لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، پرسی کورد هێشتا کێشەیەکی هەمیشەیی و بێ چارسەرە، تێکەڵبوونی جوگرافیای کوردستان لەگەڵ وڵاتە نەتەوەییەکاندا بووە هۆی ئەوەی کە خواستەکانی گەلی کورد بۆ دیاریکردنی چارەنووسی خۆی بەهێزتر بێت، لەگەڵ ئەوەی کورد بەهۆی سنوورەوە هەست دەکەن دابەشکراون، هەروەها زۆرجار ڕووبەڕووی توندڕەوی و جیاکاری و پەراوێزخستن دەبنەوە لەو وڵاتانەی کە دابەش کراونەتە سەری. گەلی کورد ماوەیەکی زۆرە هەوڵی دروستکردنی دەوڵەتێکی سەربەخۆی کوردی دەدات کە سنوورەکان تێپەڕێنێت، بەڵام ئەمە دژی بەرژەوەندییە نەتەوەییەکانی ئێران، تورکیا، سوریا و عێراقە.

عومەر ئەحمەد، لە شیکاری لە سایتی "مێدڵ ئێست مۆنیتەر"، بۆ پێچوانەی هێزە هەرێمییەکانی تورکیا و ئێران کە بە شێوەیەکی ڕۆتینی ڕێوشوێنی چالاک دەگرنەبەر بۆ پاراستنی یەکپارچەیی خاکەکەیان لە دژی جیابوونەوەی کورد، دوو دراوسێی عەرەبی خۆیان لەگەڵ هەڕەشەی جیابوونەوە دەبیننەوە.

لە هەردوو وڵاتدا پێکدادانە ڕەگەزییەکانی ئەم دواییانە نیگەرانییەکانی ئاسایشی درێژخایەنی دووبارە کردەوە، لە کۆتایی مانگی ڕابردوودا، هێزە عەرەبەکان و تورکمانەکان لە شاری کەرکوکی باکوری عێراق (هەرێمی کوردستان) خۆپیشاندانێکیان ئەنجامدا دژ بە فەرمانی سەرۆک وەزیرانی عێراق محەممەد شەیاع سودانی بە ڕادەستکردنی باڵەخانەی فەرماندەیی ئۆپەراسیۆنە هاوبەشەکان بە پارتی دیموکراتی کوردستان.

خۆپیشاندانەکە بە ناڕەزاییەتییەکی دژە لە کۆمەڵگەی کوردی ڕووبەڕووی بووەوە، کە بووە هۆی پێکدادان و توندوتیژی لە نێوان هێزە ئەمنییەکاندا و بووە هۆی کوژرانی چوار خۆپیشاندەر و برینداربوونی چەند کەسێکی دیکە. پێش ئەوەی سوپای عێراق لە ساڵی 2017دا ئەو شارە دەوڵەمەندە بە نەوت لە هێزەکانی پێشمەرگە کۆنترۆڵ بکات، ئەو شارە وەک بارەگای پارتی خزمەتی دەکرد دوای ئەوەی هێزە کوردییەکان ئەو شارە فرە نەتەوەییەیان کۆنترۆڵ کرد کاتێک هێزەکانی عێراق بەهۆی هێرشەکانی داعشدا کشانەوە.

تورکیا و ئێران هەڵوێستێکی توندیان هەیە دژی کوردەکانی ڕۆژهەڵات و باکووری کوردستان و پشت بە هێز دەبەستن بۆ کۆنترۆڵکردنی دۆخەکە.

گەلی کورد دەیەوێت ئەو شارە ستراتیژییە گرنگە ببێتە بەشێک لە هەرێمی کوردستانی نیمچە سەربەخۆی عێراق، کە هیوایەکی درێژخایەنی هەیە بۆ سەربەخۆیی تەواو، هەروەها قەیرانی کەرکوک سەرنجی تورکیای ڕاکێشاوە، کە مێژوویەکی تایبەتی خۆی هەیە لە شەڕکردن دژی جوداخوازانی کورد، لە 3ـی ئەیلولی ڕابردوو، وەزیری دەرەوەی تورکیا هاکان فیدان لەمیانەی کۆنگرەیەکی ڕۆژنامەوانی هاوبەشدا لەگەڵ هاوتا ئێرانییەکەی حوسێن ئەمیر لە تاران، نیگەرانی خۆی دەربڕی سەبارەت بە پەرەسەندنی دۆخی شارەکە، فیدان هەروەها داوای لە دەسەڵاتدارانی عێراق کرد کۆتایی بە بوونی پەکەکە لە شاری کەرکوک بهێنن.

پارتی کرێکارانی کوردستان (پەکەکە) کە لەلایەن تورکیاوە بە ڕێکخراوێکی تیرۆریستی دادەنرێت، لە مانگی هەشتی ڕابردوودا، لە یەکەم سەردانیدا بۆ عێراق لەوەتای دەستبەکاربوونیەوە، وەزیری دەرەوەی تورکیا و سەرۆکی پێشووی دەزگای هەواڵگری، هاکان فیدان داوای لە بەغدا کرد کە پەکەکە بە گروپێکی تیرۆریست دیاری بکات.

لەم دوایانەدا لە سوریا گرژییە ڕەگەزییەکان لە بەشی ڕۆژهەڵاتی وڵاتەکە زیادی کردووە و هێزەکانی سوریای دیموکرات (هەسەدە) کە لەلایەن ئەمەریکاوە پشتیوانی دەکرێن و سەر بە پارتی کرێکارانی کوردستان (پەکەکە) هێرشەکانیان بۆ سەر پارێزگای دێرەزۆر دژ بە چەند سەرۆک هۆزێکی عەرەبی چڕتر کردووەتەوە، ئەمەش لە سەرەتای هەفتەی ڕابردوودا پێکدادان لە نێوان هێزەکانی سوریای دیموکرات و هێزە عەرەبییە ناوخۆییەکانی شاری دێرەزۆر ڕوویدا، لە کاتێکدا ئەو دوو هێزە هێرشیان کردە سەر چەند

خاڵێکی هەستیارە بۆ ئامانجی گرتنی چەند شارۆچکەیەکی پارێزگاکە لەدەست هێزەکانی هەسەدە کە بووە هۆی قوربانی چەند شەڕڤانێک.

سەرۆکی تورکیا، تەیب ئەردۆگان لە سەرەتای ئەم مانگەدا سەبارەت بە کێشەی ڕەگەزی لە عێراق و سوریا وتی: "ئەمە بەردەوام ئەمەریکامان ئاگادارکردووەتەوە کە نابێت هاوکاری ڕێکخراوە تیرۆریستییە جیاکەرەوەکان بکات و ئەگەر بەو شێوەیە هەڵسوکەوت بکات ئەوا بەرژەوەندییەکانی خۆی و ناوچەکە لە داهاتوودا تووشی زیان دەبێت" کە مەبەست لێی هێزەکانی هەسەدەیە.

شیکەرەوەکان دەڵێن، ئەمەریکا و ئیسرائیلی هاوپەیمان لە چەندین کاتدا بەهایان بینیوە لە هاوپەیمانیکردن لەگەڵ گروپە کوردییەکاندا بۆ بەرەوپێشبردنی بەرژەوەندییەکانیان لە ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست، کە بووە هۆی ئەم هانگاوە ستراتیژییە گومانی لەسەر ئێران و تورکیا زیاد بکات.

ویلایەتە یەکگرتووەکانی ئەمریکا، مێژوویەکی درێژی هەیە لە پشتیوانیکردنی کورد لە عێراق و سوریا، لەم ساڵانەی دواییدا، وەک بەشێک لە هەوڵەکان بۆ بەرەنگاربوونەوەی داعش، کە بووە هۆی ئەم هاوبەشییە ڕۆڵێکی سەرەکی گێڕاوە لە شکستی گرووپی چەکدارانی داعش، هەروەها بووەتە هۆی ناڕەزایەتی هێز و کۆمەڵگە عەرەبییەکان کە دەڵێن، دەسەڵاتی کوردی هۆکارە لە دزینی سەرچاوە سروشتییەکانیان.

وەک هەژمونی سروشتی هەرێمی لە ناوچەکەدا، ئێران کۆمەڵێک نیگەرانی خۆی هەیە سەبارەت بە جیابوونەوەی کورد، کوردانی ئێران (ڕۆژهەڵات) بە شێوەیەکی سەرەکی لە پارێزگاکانی باکووری ڕۆژئاوای وڵاتەکە نیشتەجێن، ڕووبەڕووی ماوەیەکی نائارامی بوونەتەوە و داوای سەربەخۆیی زیاتر دەکەن، هەروەها ترسی ئێران لە جیابوونەوەی کورد بێ بنەما نییە، بە لەبەرچاوگرتنی پێشینەی مێژوویی ڕاپەڕینەکانی کورد، کە دواییینیان دوای مردنی کچێکی کوردی ئێرانی "ژینا ئەمینی" لە ساڵی ڕابردوو لە زیندانی پۆلیسدا سەریهەڵدا.

لە ئێستادا، سوپای پاسدارانی ئێران تا 19ی مانگی نۆ مۆڵەتی داوە، داوای لە حکومەتی عێراق کردووە چەکی حیزبە کوردییەکانی ئۆپۆزسیۆن لە هەرێمی کوردستان دابماڵێنێت لەژێر هەڕەشەی دەستپێکردنەوەی هێرشە بەئامانج کراوەکاندا، لە ئەیلوولی ڕابردوو، سوپای پاسدارانی ئێران زیاتر لە 70 هێرشی موشەکی بالیستیکی لە دژی بارەگاکانی حیزبە کوردییەکانی ڕۆژهەڵات لە هەرێمی کوردستان بە ئامانج کرد، کە بووە هۆی گیان لەدەستدانی ئەندامی حیزبی دیموکرات، هەروەها برینداربوونی چەندین هاووڵاتی مەدەنی.

لە سەرەتای هەمان ساڵدا، سوپای پاسداران گوایە هێرشی موشەکییان ئەنجامداوە بۆ سەر کۆمەڵەیەکی نهێنی مۆسادی ئیسرائیلی لە هەولێر، بەپێی ڕاگەیەندراوێکی خۆی.

تورکیا و ئێران هەڵوەستێکی توندیان هەیە دژ بە جیابوونەوەی کورد لە ناوچەکانی خۆیاندا و زۆرجار پشت بە ڕێوشوێنێک دەبەستن کە دەکرێت سەروەریی دراوسێکانیان بخاتە مەترسییەوە.

پێدەچێت بەغدا هەڕەشەکانی تاران بە جددی وەربگرێت.. وەزیری دەرەوەی عێراق فوئاد حوسێن لە سەرەتای ئەم هەفتەیەدا هەنگاوی ڕاگەیاند بە ئەوەی حیزبە کوردیەکانی ئێران لە سنوور دووربخەنەوە.

پێشووتر تورکیا و ئێران چەند ئۆپەراسیۆنێکیان دژ بە پارتی ژیانی ئازادی کوردستان (پژاک)یان ئەنجامدا، کە لقێکی پارتی کرێکارانی کوردستانە و بنکەکەی لە سنووری نێوان هەرێمی کوردستان و ئێرانە، ئەم هەنگاوانە لەو ڕاستییەوە سەرچاوە دەگرن کە نە ئەنقەرە و نە تاران نایانەوێت سوریا و عێراق جارێکی دیکە ببنە دەوڵەتی بەهێز، بەڵام هیچ بەرژەوەندییەکیان لەوەدا نییە کە کوردەکان ئەم لاوازییە بەکاربهێنن بۆ بنیاتنانی حکومەتی ناوخۆیی سەربەخۆ یان تەنانەت حکومەتی سەربەخۆ لە سوریا لە ماوەیەکی درێژدا، ئەمەش بابەتەکە ئاڵۆزتر دەکات، هەردوو ڕکابەرە هەرێمییەکە هەوڵیان داوە کاریگەری یەکتر لاواز بکەن بەرامبەر بە کوردانی هەرێمی کوردستان، کە تورکیا پشتیوانی لە پارتی دیموکراتی کوردستان دەکات و ئێرانیش پشتیوانی لە یەکێتیی نیشتمانی کوردستان دەکات.

هەروەها هەردوو وڵات پێشبڕکێ دەکەن بۆ ئەوەی کاریگەرییان هەبێت لەسەر کەرکوک، کە دەگوترێت ئێران دەستی باڵای هەیە لە شەڕی دژی دەوڵەتی ئیسلامی و پەیوەندییەکانی تاران لەگەڵ هێزەکانی حەشدی شەعبی و بەشی شیعەی کۆمەڵگەی تورکمان.

تورکیا و ئێران هەڵوەستێکی توندیان هەیە دژ بە جیابوونەوەی کورد لە ناوچەکانی خۆیاندا و زۆرجار پشت بە ڕێوشوێنێک دەبەستن کە دەکرێت سەروەریی دراوسێکانیان بخاتە مەترسییەوە، بە پێچەوانەوە، لەبەر ئەوەی وڵاتانی تا ڕادەیەک لاوازن، عێراق و سوریا توانای هەڵگرتنی ئەو ڕێگایەیان نییە، بەم شێوەیە دەرئەنجامە بەردەوامەکانی جیابوونەوەی کورد لە دەرەوەی سنوورەکانی خۆیاندا هەڵدەگرن.